

Ткач Ю.О.,

*ад'юнкт кафедри кримінального
права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Гаркуша А.Г.,

*доцент кафедри кримінального
процесу та стратегічних
розслідувань Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТОРГІВЛІ ЖІНОК В УКРАЇНІ

В Україні не менше важливим і актуальним питанням залишається торгівля людьми. Згідно Закону України «Про протидію торгівлі людьми» від 20.09.2011 №3739-VI в Україні заборонена торгівля людьми. Кримінальним кодексом України передбачена кримінальна відповідальність за торгівлю людьми за статтею 149 КК України [1, 2].

Так, 24 лютого 2022 року Російська Федерація здійснила повномасштабне вторгнення в Україну. Більшість міст в Україні було окуповано, а саме в Київській області, Харківській області, Донецькій області, Луганській області, Запорізькій області, Херсонській області. В результаті чого більшість жінок з дітьми довелось покинути свої міста та їхати за кордон, щоб врятуватись від війни. Однак за кордоном злочинці зловживають безпорадним станом та без вихідним положенням жінок з дітьми, які приїхали шукати собі прихисток входять у довіру пропонують їм нібито житло, допомогу у оформленні документів для отримання грошової допомоги, роботи тощо, забирають паспорт громадянина України та в подальшому жінок експлуатують у секс-індустрії в порнобізнесі, примусову працю або примусове надання послуг, рабство або продають на органи тощо.

Необхідно зауважити на тому, що Інтернет також відіграє велику роль бо більшість жінок, які поїхали за кордон, ще шукають інформацію стосовно роботи, житла та інше, за допомогою соціальних мереж, в різних чатах тощо, а злочинці це використовують з метою з своїх злочинних цілей та за допомогою соціальних мереж здійснюють вербування жінок.

Окрім цього, влада занепокоєна, що відбувається в країні під час воєнного часу та приділяє увагу такій проблемі, як Торгівля жінками та дівчатами, відповідно до цього 23 вересня 2022 року на полях 77-ї сесії Генасамблеї ООН відбувся захід «Торгівля жінками та дівчатами з метою

сексуальної експлуатації: Реагування на виклики запобігання та захисту в контексті війни в Україні». Під час проведення цього заходу було приділено особливу увагу питанню насильницької депортації українців з тимчасово окупованих територій України до Росії. Було зазначено, що близько 1,5 мільйона громадян, більшість з яких - жінки та діти, наразі перебувають на території Російської федерації без можливості повернутись додому [3].

Також зауважено на необхідності реалізації Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2025 року, яка включає всі ключові елементи національної політики для попередження злочинів торгівлі людьми та надання постраждалим усієї необхідної підтримки [3].

Так, основна мета Концепції Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2025 року від 14.07.2021 № 800-р є удосконалення механізму запобігання торгівлі людьми, підвищення ефективності виявлення осіб, які вчиняють злочини, пов'язані з торгівлею людьми, а також забезпечення захисту прав осіб, які постраждали від торгівлі людьми, та надання їм допомоги [4].

Отже розглядаючи поняття «торгівля жінками» відрізняється від поняття «торгівля людьми» за походженням, є вужчим і за обсягом, адже об'єктом другого може бути будь-яка особа, незалежно від статі і віку [5, с. 379].

Таким чином метою торгівлі жінками може бути насильницький шлюб, примусова праця, сервітюд, використання в домашньому господарстві і промисловому чи сільськогосподарському секторах, народження дитини примусово чи на замовлення, використання в легальному та нелегальному сексуальному бізнесі або секс-індустрії. Зазначимо, що термін «секс-індустрія» – це сфера діяльності, яка пов'язана з використанням та експлуатацією статевих людських інстинктів або їх відхилень з метою збагачення окремих осіб [6, с. 902].

Ознакою торгівлі жінками є такі ситуації, коли: жінка не знала про те, що вона буде працювати в проституції або була ошукана щодо знання обставин, в яких їй доведеться працювати; жінка не вільна прийняти особисте рішення про те, чи бажає вона взагалі працювати в проституції; жінку примушують віддавати зароблені нею гроші іншим особам; жінка пов'язана з боргами, з якими вона спочатку повинна розплатитись, перш ніж вона сама зможе розпоряджатися своїми власними прибутками, стане вільно вирішувати, чи може вона припинити роботу перш ніж вона отримає назад свій паспорт; жінку постійно тримають під контролем інші особи; жінку обмежують у вільному пересуванні або в можливостях спілкування з іншими людьми; жінка не вільна відмовити окремим клієнтам або протестувати проти окремих видів сексуального контакту [7, с. 6].

Наразі, у зв'язку з загостренням воєнного конфлікту ще більша кількість жінок та дітей вимушені залишати Україну та прямувати за кордон. За результатами дослідження Інтернет ресурсу «LB.ua дорослий погляд на світ» зазначає, що з 24 лютого кордон України перетнули понад 9 мільйонів людей

[8]. Таким чином переважна більшість біженців з України це жінки, діти та люди похилого віку, адже майже всім чоловікам у віці від 18 до 60 років на період воєнного стану заборонений виїзд за кордон [9].

Також, відповідно до статистичних даних Офісу Генерального прокурора України, а саме: єдиного звіту кримінальні правопорушення за 8 місяців 2022 року: внесено до ЄРДР кримінальних правопорушень за статтею 149 всього – 558; з них за ч. 2 всього – 222; за ч. 3 всього – 311; з обвинувальним актом направлено до суду: 149 кримінальних проваджень [10].

Підсумовуючи наведене, робимо висновок про те, що нажалі ситуація щодо порушення прав жінок України та питання дискримінації відносно них досить актуальне та потребує ретельної уваги.

Так, згідно вимог конвенції про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами (укр/рос) від 02.12.1949 наголошує на тому, що відповідно до стаття 1 сторони в цій Конвенції зобов'язуються накладати кару на кожного, хто для вдоволення похоті іншої особи: 1) зводить, умовляє або спокушає з метою проституції іншу особу, навіть за згодою цієї особи; 2) експлуатує проституцію іншої особи, навіть за згодою цієї особи. У статті 2 сторони в цій Конвенції зобов'язуються, далі, накладати кару на кожного, хто: 1) утримує будинок розпусти чи управляє ним або свідомо фінансує чи бере участь у фінансуванні будинку розпусти; 2) здає в оренду або наймає будівлю чи інше місце, або частину такого, знаючи, що вони будуть використані з метою проституції третіми особами [11].

Також, у 2020 році Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок, який було створено для розгляду ходу здійснення Конвенції Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, ухвалив Загальну рекомендацію №38 щодо торгівлі жінками та дівчатами в контексті глобальної міграції [12]. Оскільки Комітет є структурою, яка приймає авторитетні інтерпретації відповідних статей Конвенції, його загальні рекомендації заслуговують ретельної уваги.

Одним з найважливіших елементів Загальної рекомендації №38 є надання детального опису першопричин торгівлі жінками та дівчатами. Виявлення та усунення таких основних причин є ключовими для успішного виконання державами-учасницями своїх зобов'язань щодо запобігання торгівлі людьми та сексуальної експлуатації жінок та дівчат у контексті глобальної міграції.

Першопричинами торгівлі жінками та дівчатами Комітет називає: системну дискримінацію за гендерною ознакою, що створює економічну та соціальну несправедливість, яку непропорційно відчувають жінки та дівчата; попит, який сприяє експлуатації та веде до торгівлі людьми; ситуації конфліктів та надзвичайних гуманітарних ситуацій, включаючи переміщення; дискримінацію в режимах міграції та надання притулку [13].

На нашу думку, на теперішній час виникає необхідність посилити контроль, щодо відповідних спільних перевірок Національної поліції України,

Державною прикордонною службою України, СБУ, Міністерство соціальної політики, Держадміністрацій та органів місцевого самоврядування з відповідними міжнародними установами щодо перетну та подальшого облаштування жінок з дітьми під час перебування за кордоном. Кіберполіції посилити моніторинг з метою виявлення фейкових або підозрілої інформації, які опубліковують злочинці для подальшого вербування жінок.

Література

1. Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 20.09.2011 № 3739-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17#Text> (дата звернення 29.09.2022).
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?find=1&text=149#w1_1 (дата звернення 29.09.2022).
3. Євроінтеграційний портал? Ольга Стефанішина на полях Генасамблеї ООН: Україна нарощує співпрацю з ЄС для протидії торгівлі людьми: веб-сайт. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/novyny/olga-stefanishyna-na-polyah-genasambleyi-oon-ukrayina-naroshchuye-sprivrasyu-z-yes-dlya> (дата звернення: 29.09.2022).
4. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.07.2021 № 800-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2021-r#Text> (дата звернення 29.09.2022).
5. Нагачевська Ю.С. Щодо сутності поняття «Торгівля жінками з метою сексуальної експлуатації». *Науковий Вісник 2 Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. С. 376–386.
6. Андрієнко М. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. –Т. VI. Оперативно-розшукова діяльність поліції (міліції) / М. Андрієнко, О. Заворотнюк; відп. редактори: В.В. Коваленко, Є.М. Моїсєєв, В.Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко. К.: Атіка, 2010. 1128 с.
7. Довідник з проблеми запобігання торгівлі жінками для консультантів «Телефонів Довіри». К., 1999. Вип. 4.
8. LB.ua дорослий погляд на світ? Понад 9 млн українців виїхали з країни з початку війни, – ООН: веб-сайт. URL: https://lb.ua/society/2022/07/14/523112_ponad_9 mln_ukrainsiv_viihali_z_kraini.html (дата звернення: 29.09.2022).
9. Made for minds? З України від початку війни виїхали майже 8 мільйонів осіб: веб-сайт. URL: <https://www.dw.com/uk/z-ukrainy-vid-pochatku-viiny-vyikhaly-maizhe-8-milioniv-osib/a-62182312> (дата звернення: 02.10.2022).
10. Офіс Генерального прокурора, Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування: веб-сайт. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 02.10.2022).
11. Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами (укр/рос) ООН від 02.12.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_162#Text (дата звернення 02.10.2022).
12. Загальна рекомендація №38 (2020) щодо торгівлі жінками та дівчатами в контексті глобальної міграції. Вилучено із: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/CEDAW_C_GC_38_9278_E.pdf.
13. Зайцева О.В. Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок пропонує оновлене бачення протидії торгівлі людьми. *International scientific journal «Grail of Science»*. 2011. № 8. С. 108 – 110.